

GUÀ. La llacuna que queda en la documentació d'aquest notable terme mediterrani, entre goa dels Cost. de Tort. i el guà modern (la bua 1924, guà 1936) podem reblir-la amb un doc. valencià de 1449, en què el mot figura com a mesura d'unes veles de embarcacions: "una migana de 40 vessos, tota forrada, un triquet de 22 vessos e 8 ques e migà de catguda" (AlcM X, 532b19f., s.v. triquet) om és evident que s'havia de llegir **gues** no pas **ques**.

GUARDAR. Lista. Guard 688, Guardiola 700, esguard 701.

GUINEU i GUILLA. Dono a conèixer interpreté el judici que ha meregut a En M. Coll i Alentorn, la meua etimologia d'aquests dos mots cabdals i característics de la nostra llengua, com a designació del l'omnipresent mamífer **Vulpes vulpes**; opinió que sobretot quant als fets històrics i a la llegenda que he postulat com a base, té un valor tan gran venint d'un savi com ell, tan autoritzat en aqueixes qüestions.

"He llegit l'interessantíssim article **GUINEU** del vol. IV del vostre DECat, i realment resulta colpidor el que diu de les dues comtesses. Quant al nom de la primera, en llengua vulgar sembla que era **Guinedell**; nom que podria ^{l'}Vol dir **Guineceli** amb l geminada i d fricativa evanescent. D'on **guinecul** vocalitzantee la primera l. És, doncs, superfluo suposar un dim. i un masculí, puix que tant el ca **guineu** com **WINIDILD** són femenins aviat cau en desús, com vós ja dieu, i que, per tant, se'n devia perdre la tradició.

Quant al de la segona, és segur que de la forma primitiva **Guisla** es va passar a **Guilla**, perquè el trobem escrit **Guila** o **Guia. l.**, com vós dieu, en grans extensions del domini català, la **guilla** 'vulpes' és anomenada **guilla**. La versitat és, però, que en tot el domini català sembla que tothom sap el significat de **guineu** i de **guilla**, com passa en el domini castellà amb **zorro** i **posa**.

En relació amb tot plegat voldria recordar que **Guinedell** va ésser també comtessa de Cerdanya i Urgell, a més d'ésser-ho de Barcelona, Girona, Osona i Manresa; i, fins i tot, en certa manera, de Conflent i de Besalú, i ho va ésser en el S. IX (darrer terç); mentr que **Guilla** només ho va ésser de Cerdanya (que comprenia el Berguedà i la vall de Ribes) i de Conflent, i correspon a la fi del S. X i al S. XI. Per altra part, no sabem res de la llegenda del Pellós abans del S. X^o, tot i que poc després de la seva mort, ja s'entdevina entorn d'ell un clima pre-llegendari. Quant al comte de Cerdanya, besné seu, la seva llegenda, molt simple, sembla localitzada només al monestir de St. Martí de Canigó i, en alguns aspectes, molt tardana.

En relació amb la possibilitat que les **Guinedell** i **Guilla** del doc. del S. X que comenteu, siguin les dues comtesses, em sembla molt dubtosa, perquè **Guinedell** ja era morta el 904 (abans del 19 de febrer), i **Guilla** no devia néixer més que vers el 975 al més aviat, i el seu marit no va esdevenir comte més que el 988 i va morir el 1049. Entre ambdues comtesses hi ha dues generacions interposades.

És clar, doncs, que no són les comtesses, i si bé potser tanmateix **Guilla** pot ser la jove figura de les famílies comtals que després esdevingué comtessa (o que ja ho era car la data del doc. no és ben precisa); i la **Guinedell** del document, és ben probable que és una parenta pròxima (filla etc.) de la comtessa difunta, essent així que es tracta com Coll posa de relleu d'un nom rar, i es sabut que aqueixos noms singulars es perpetuaven en les famílies nobles, de mares a filles; recordem el cas d'**Estefania** que he documentat com a epònima d'**Estopanya** (nom introduït algunes generacions després de les **Estefanies** conegudes en la família dels senyors d'aquell lloc) i l'**Estefania** de Rocafort, que Joan Myster assenyala com a engendrada per la del **Tifant**. De tota manera el doc. d'Olèrdola conserva valor com a testimoni de la relació entre els dos noms, no sols en la llegenda popular sinó en els fets documentals del nostre període comtal.

Quant a l'extensió del mot **guilla** en els topònims, permeteu-me que us ofereixi un testimoni que potser ja coneixeu. Al Castellfolit de la Rocca, a la muntanya anomenada l'**Hort de La Vila**, separat del cingle basàltic pel riu Toronell, hi ha una acumulació de roques, amb una de molt destacada en posició vertical, que s'anomena **el Seti de la Guilla** (el tron de la ^{birana d'aquella comtats s'ha tornat} **Guilla**, de la imaginació pagesiva del setial del temut mamífer). I això és tot el que us puc dir amb la meua modesta ciència i la meua quasi nul·la preparació "no, ho" lingüística.

*que un guinedell = vcl mare no es veu
-eul(-) -eul(-) / (jo no se'n veu) En tota la vall
-eul(-) -eul(-) / (jo no se'n veu) En tota la vall*

*... sense citari IV, 1066 i com sabie també
... guillaques, 'osterries', / com el romà
... Elegies Romanes XV, v. 9.*

meva modesta ciència i la meva quasi nul·la ~~www~~ preparació ^{no}, ^{no} "lingüística".

31-VIII-1984.

GUITZA. Sobre **coça**, tractat en apèndix. Encara una dada: medieval mes antiga que la que donàvem de fi del S. XV: "li·n donà per tota la persona ab punys e ab **cosses**", en el nostre **Decam.** de 1429 (VIII, §3, 449.15f.) allà on Boccaccio ha via escrit "con pugna e **calci**" (ed. 1961, 483.5). Ni Verdaguier no se n'estava; "La Campana de Gràcia" --- si s tracta de prohibir-la, obra ab molt tino; si no, t

.g.
també
No
tal et
com
diu
amb
No
parteca
com
dico

gulesw/hp, ex. 08-57, vols dir: a v 8 minuts de longitud per 57 minuts de latitud.
 XLVb6f. llog. Mac- ain (Stym. Dict. of the Gaelic Language (gaèlic d'Escòcia))...
 XLVIa16. Logud. o log. = logudorès = el dialecte del centre i centre-NO. de Swaidenya
 XLVIa16f. Ohom. Cat., materials i assaigs inèdits de l'Onomasticon Catalonise de Joan Coromines (que
 XLVIb3. Pna. = Plana. compren tota el domini ling. català, mes la V. d'Aran, i les altes valls d'Aragó
 XLVIb4. Pok. o Pok. LEW, veg. Pokorný des de Wawrawa la de Gistau fins a Anso, i al Sud fins a la línia Graus-SJP.

XLVIb30. PVARanGc; Joan Coromines, El Parlar de la Vall d'Aran, Gramatica, Diccionari i
 Estudis Lexicals sobre el Gasco. Un gros volum d'unes 650 pàgines (del format
 del present) es acabat i publ per les eds Curial, comença a imprimir-se 1988, comprenent tot el
 diccionari (etimologic i comparat) i la morfologia dels verbs; vocabulari exhaustiu de l'aranès
 i selectiu de tot el domini gasco, fins al Medoc, sobretot la zona pirinenca. Algunes vegades
 s'ha via citat com D Aran. o PdV Aran. També s'ha citat una obra que ha omplert tot el vid de

XLVIb35. rom. = romanic, a distingir de roms. = romanes. *l'autor de 1924 per ara.*

XLVIb15f. SCotIQ. (o Stg. o IQ.) = Santa Coloma de Queralt

XLVIb14f. sd. = sard.

XLVIb17f. sselv. do sempre hem distingit el sobreselvà (dial. reto-romaníc de l'Alt Rin) del sots-
 selva (el de la zona intermèdia entre la Sobreselva i l'Engadina); quan ho fem abreugem
 sbselv. i stselv.

reco. = recollit (recollit a, recollit per)

27-XII-1987.

al T.

TARALLA

TARUMBA. Sense canviar essencialment l'etimologia i la història d'aquest mot, que en el vol.
 VIII, 303b23-304b6, pose entre els resultats de la família de mots de creació expressiva (enca-
 çalant per TARALLA) integrat especialment per tarambana, tarallírot, i pels castellans de l'arti-
 cle turulato del DCEC/DECH, convé indicar algunes dades no ateses pels filòlegs, que percisen i
 condicione aquesta història i fins suggereixen que no ^{fora} solament en aquesta casa el bressol
 de la criatura. Erimerament ~~en~~ a'anticipen molt la primera data
 catalana (que no trobàvem fins al Lab. de 1840, i ara el mostren tan antic com el parió castella
 , i mareant una pista originària que no es veia en l'un ni en l'altre. Fou, en efecte, un mot força
 afectat pel Baró de Malda, que li veiem bastant ^{des} de les dècades més antigues del Calaix de Sastre.
 L'hi trobem sovint l'acc. 'bullici, gresca brogidosa' que només li havia atribuït
 el Labèrnia, si bé no sense coincidència amb l'acc. "tiberi, marrinxà" recollida a Vic pel DAG; Mal-
 da, i amb aquest valor, l'usa també en la forma ~~o~~ o variant del mot que ens e ra
 coneguda únicament, però també, i en el ditari més antic, en una que ens sobta com a nova, però
 tal que ha de ser més originària que l'altra, tarumba "Festa Major a l'Hospitalet---: desori bl-
 lliciós, t a r a ù m b a a trencacoll a tot arreu, principalment en la nit dels saraus", així es-
 crivia l'any 1787, evidentment amb el matís de 'brogit, barrils, xivarri festiu' (Calaix, ed. Boixa-
 reu, 1987, I, 175). Més tard es veu que la forma contracta (única coneguda fins ara en cat. i cas-
 tr.) devia generalitzar-se en l'ús barceloní i és la que escriu, si bé amb el mateix sentit avui
 tan antiquat, que en el meu article jo, com tothom, la posava en quarantena: "a l'entrada de l'hosta-
 s'ofia prou ta umba---tant traüt de gent---" a. 1791 (II, 256), i és la forma que ja havia usat en
^{un altre passatge del mateix any (II, 189), i de 1791: "gent del populatxo, no satisfeta de la tarum}
 ba (carnaveriscada) anir, i ha anada a fer a fora: allo que en diuen en terra En Carnestoltes" (I, 252).

Doncs tant aquest sentit com aquesta combinació vocalica, en aquest hiatus cridaner, ens recor
 un altre mot molt afavorit i antic en castellà, barahunda, que ja figura amb el mateix hiatus a-ú
 c. 340 en la ~~arxa~~ ^{arxa} ~~arxa~~ ^{arxa} (DECH I, 494a45), el seu autor més antic; mot de vasta fortuna en les llengu
 veïnes, car des del cast. es propaga a l'it. i als seus dialectes, sic. i cal. barañna, i potser per a
 q esta porta ~~del~~ del Migjorn, on els dialectes om els dialectes tancaven la o de la llengua comu
 (profondo → pnafunnu) en esendre's a la llengua literària i els parlars del Nord, en feren bara
 onda (#S. XVIII, en it. literari, milnaès etc.); i també quelcom trohem d'aquesta difusió en cat. (sobr
 tot a Val. i cat. occid.) i fins i tot alguna apèfició esparsa en port. i als dialectes de França.
 En sembla clar que en aquest tarumba i el comú tarumba hi ha d'haver hagut ~~un~~ un resultat
 metatesi de de la b- amb la dental final de barañda ocupant l'una del lloc de l'altra; ~~sin~~
 w. L'origen de barañda casteés certament onomatopèia (no se n'ha trobat d'altra): bara bara
 (brogit ~~tr~~ confús) + el retrò profund de la úsorgiant brucament en hiatus. El castellà en tote
 les èpoques de la seva història literària (i militar...), ~~www~~ descabdellant àmpliament la vida d
 mot, l'encomuna a les llengües veïnes. Si en la llengua d'origen hi hagués una variant ^{barañda}

les èpoques de la seva història literària (i militar...), ~~que~~ descabdellant àmpliament la vida d'un mot, l'encomanà a les llengües veïnes. Si en la llengua d'origen hi hagués una variant ***Baraúnta** quasi creuríem que aquí està tota la genealogia de **taràmba/atrumba**, amb aqueix nexa ~~wwwwww~~ **-mb-** (bastant singular en català, i més sovint an-etimològic). Però no ~~es~~ cal extreure tesi: és clar que **tarumba**, t a m b é pertanyia a la família "expressiva" de **tramabana, taral·lirot**.

la qual un nou vigut s'havia de trobar "com a casa seva"; i això, deu ser deguda sobretot la t- inicial; sense comptar que des del costat originari també degeren cooperar-hi taranta, ataranta, dyo, tonto, turulato etc., que ja pogueren contribuir a alterar la -nda en -nta.

El procés semàntic del mot també així l'hem completat. És des de la idea de 'soroll confús' 'desorix manlós' que s'arriba al matis de 'atordiment, atenció atordida, distreta', 'beniteria' que passant en part pel sentit de 'cargazon de cabeza' que li assenyalava el valencià Escrig... Hacer tarumba diuen igualment els peruans i el mateix Malda ja també l'usa en la forma fraseològica després ha quedat primordial, però sempre amb el fons causal de la confusió de moltes coses balderes, incoherents, com el saltabaix del xivarri festiu: "tant mentida; -- en fundar-s'hi --, l' fariant tornar tarumba" (1794, vol. II, 189).

1. No sé d'on ve un mot que s'ha estès molt per Amèrica, últimament: la marabunta designant sobretot els flagells de llagosta que destrossen totes les collites, invasio fortament re-rosa; en lloc es produeix aquest flagell tant com en el Brasil, però el mot l'he llegit també en el cast. de wwwwww de les terres del Plata, i llegit i oït sovint a mexicans; no el trobo en els dicc. portuguesos, però, wwwwww partint del flagell agrícola, l'usen allà i fins els periodistes d'altres terres amb el sentit translatiu de complicació que es propaga pestíferament en molts rams de la vida pública. Com que wwwwww em vanto gens de coneixements enciclopèdics, em guardo de negar la possibilitat d'un manlleu de llengua aborigen, i no don gaire valor a la indicació que el fonetista veu fàcil en canvi b-n > m-n i un avveint apenètica **barabunda** ha existit vulgarment a Espanya mateix.

-a-
sels
i. v. sels

87, fus, fusa 88, Coma de Fuses, fos, fusina 88, fosa 89, enfús 90, refús 91, donar fusa, afuar-se n.2, futesa/fotesa, futilesa n.4, fòtil mort n.7).

8 FOTUMBO, mot mallorquí popular, que hem donat com a probable messa rabisme, si bé no en tenim informació abans del S.XVIII, ja notàvem que no semblava mot argòtic ni de baixa estofa gaire baixa; de fet no el defugia ni una "ploma de cap d'ala" (que li diu Alcover), la de M.S.Oliver, i en contextos on l'usa com a cosa pròpia (no atribuïda a cap personatge): "escales de fusta, llenyams cercats---portes plenes de clivells i retrilleres, donaven a comprendre 'l sens fi de fotumbos, quartets i lliteres en què's dividia la casa, propis per a donar hostatge a la parroquia de l'establiment" (19.1, i de nou 89.6f.)

FRONT. Llista. Enfront, front, prep. o loc. prep., 2 212, frontada 212, fronteris 215, afrontabons 214 (confrontar, n.6 i supra).

FREIXURA. En aranès és herešura que no ens ensenya gaire que en punt a etimologia, que no ens mostri ja el català, si bé junt amb les altres formes gascones i occitanes, però a Canjan en lloc d'això anomane herešidures els menuts de l'animal, literalment 'fregidures', i il·lustració que augmenta la força convincent de l'etimologia acceptada.

FRENESIA. En lloc de la forma ffenaticz que atribuïa a Guillem de Cervera (a IV, 192b20), hauria valgut més citar frenezis que és el que aquí estbleixo en la meua ed. crítica, com a designació verbal d'allò que fa els boigs; en S. Impf. 3: "c'ab tan gran maleutia frenezise risés" és la lliçó del Canç. d'Urgell (329/356), obligada pel context, per més que hi hagi al·lusió a l'adj. freneticz del l'estrofa anterior (328/355d) allí correcte; el ms. de Venècia porta frena ticz en aquell vers, per diplografia mecànica (seguit per l'ed. A. Thomas, que jo seguia provisionalment).

GALA. Llista. Galada 270, galanoi 271, guilan 272, galatxó 273 GALL. Llista. Gall dindi 297, indiot, titot, polit, gallejar 298, gallinassa 299, gallimassot 300, mariol, mariot n.6.

GARGAMELLA. Llista. Gargamella 366, gargamelló 367, gargukí 368, garganxó 369, garguimell n.5, garbinol n.5.

GARLANDA. Com que garlanda en cat. antic apareix quasi al mateix temps que en à'oc. dels trobadors, i ni en francès d'on crec manllevat el mot) no n'hi ha doc? directa tan antiga (si bé sí dels deriv. garlandesche etc., S. XII), no manca d'interès observar que l'arrelament en cat. antic, no sols està comprovat per la seva aparició freqüent en G. de Cervera, Lull, Muntaner etc., sinó que almenys en certs contextos gaudia entre nosaltres de més preferència que en el "lenguadoc; en la cita que dono del Breviari d'Amor de M.E. de Beziars, aquest va escriure capel assegurat per la rima amb pinhel, mentre que els traductors catalans, pec posteriors (S. XIV), posen garlanda i no sols el ms. 353 (que jo citava segons Barnils, E. Rom. I. E. C. I, 1921, 60, i DBal.) sinó també, com m'assenyala En Tobella, d'altres (p.ex. guarlande ms. 205).

GARRA. Llista. Garró 381, garroner 382, garranxa 383, esguerrar 384, esgarrallengües 385, sacarins n.4.

GAT. Llista. Gat cervater, g. fer, g. mesquer, g. vaire, ---a gat, ---de gat, gata moixa 417, gatimoix 418, gata maula, g. rabiosa 418, gatada 418, gatolins 419.

GENDRE. Llista. Engendrar 458, ginè 459, generació 460, tengenraça 460, gernació 460, ginea n.2.

GIRAR. Llista. Virat 507, en gir 508, entregirat 509, GITAR. Adjectiu, doc. des de c. 1390 (IV, 517a7, ja fou usat per Lull.

"Gramàtica és art qui ensenya a parlar ordonadament---e concordar---'ls subjunctius e'ls adjectius" A. Sci. I, 215. Objectiu, que no trobava fins a Lacav. "Dit havem dels accidents, e donada havem doctrina com hom los sapia negar, en la summa Trinitat, e---objections que hom fa d'ella, ab los accidents respondre" A. Sci. II, 40; objectiu, ja, avans de elv.: "esta un object metex intelligible---e roman una potència objectiva, qui és intellectiva" i objectivament ibid. II, 155, i també en Art Demostr., 12. Subjecció, abans que en Lacav. (IV, 517b37) en Lull: "no volia ésser en subjecció de tan mala dona" Arb. de Filos. d'Amor (ed. 1935, 162). Llista. Jactar-se 515, gitada 516, abjecte 517, ditat n.1, obiciz, obe-

Per a la qüestió com...
Llista de...
FILLA de del don...
Christ amor...
Carreter...
1188 de...
1208 de...
1211 de...
1212 de...
1213 de...
1214 de...
1215 de...
1216 de...
1217 de...
1218 de...
1219 de...
1220 de...
1221 de...
1222 de...
1223 de...
1224 de...
1225 de...
1226 de...
1227 de...
1228 de...
1229 de...
1230 de...
1231 de...
1232 de...
1233 de...
1234 de...
1235 de...
1236 de...
1237 de...
1238 de...
1239 de...
1240 de...
1241 de...
1242 de...
1243 de...
1244 de...
1245 de...
1246 de...
1247 de...
1248 de...
1249 de...
1250 de...
1251 de...
1252 de...
1253 de...
1254 de...
1255 de...
1256 de...
1257 de...
1258 de...
1259 de...
1260 de...
1261 de...
1262 de...
1263 de...
1264 de...
1265 de...
1266 de...
1267 de...
1268 de...
1269 de...
1270 de...
1271 de...
1272 de...
1273 de...
1274 de...
1275 de...
1276 de...
1277 de...
1278 de...
1279 de...
1280 de...
1281 de...
1282 de...
1283 de...
1284 de...
1285 de...
1286 de...
1287 de...
1288 de...
1289 de...
1290 de...
1291 de...
1292 de...
1293 de...
1294 de...
1295 de...
1296 de...
1297 de...
1298 de...
1299 de...
1300 de...

GANDALLA. Et que hi don...
com a equivalent 334,630 n'és...
en efecte, la forma moderna...
rosellonesa, que J. Seb. Pons...
para un dialecte i unes noves...
cardanes: són hi anirem per...
a la fra... con voldra...
va dir el pare... jo un vol...
dria finir i fer contentes...
El que em conve és un cor...
aule un gandill de seda...
Sivelles 55.3, 55.8, 57.16); de...
fet la doc' més antiga de...

Gandalla és rot. (14 exs, de 1363 a...
1419); tant...
gandalla pot...
que tradueix gandalla (Busa-N...
gandalla inspirada en occant...
gandalla "detour, fuite, salut, lieu d'...
del ret de des dones real...
ment a dir retilla en...
arant)

Subjecció: en moltes vari...
amb en Lull (-ct, -cti) u...
tra d'elles subjec...
que no mostra el subjec...
gran del fetsell (Prins I 7)...
Subjecció: «bona és subjec...
tada als accidents» A. Sci. I, 11...
Subjecció: «substància subja...
ent a...
lun subjeccions» A. Sci. I, 9, 94.

circa. 27.

GOMO portugues, V. engomit

~~GORG~~ ~~engom~~ ~~de~~ ~~Perxa-Astor~~, i la mort de ^a.Bg. II Cap-d'Estopa. Segons

(*) E) garrapinyar

her griffes Misc. Fa. 189)

men her enemica el fitero que

rapar les daneres larves

uament de ergaranyar

garfi lin. 45, graf. garfi

grafagno en Dante i grafagne fr. ant.

(*)

FULLA; fullar v. intr (només Llull. i Àneu, IV, 225 a 45): "els ametllers--no tenen compte a fullar primer, tastant els aires--"; jo--ne diria l'arbre de la llibertat, i en plantaria un a cada cas;---i els nostres fills naixerien--deslliuradors dels esclaus de l'ordre i dels esclaus de la prudència---" Maragall (O.C. Per. 744 a 10).

que joint a binem a aquest article, a base del Grandó' (E. garrat, 177)

es en efecte ross. per picolar, esmurolar, fer malbé: « les verpes te

ergarapinyar, destrossa les cambres amb la sobfrenad'a

J. Seb. Ross (Set Strelles 118) en pot unir com a encre

garfi (S. XVIII) lin. 38, 22, garfi (S. XVI) lin. 35, 41, garapinyar 38 b, 41

ergatinyar (s. v. gar) ergatifynar (s. v. gar)